

ARTA DE A COMUNICA

Oana-Maria BUHOSU¹

oanabuhosu@yahoo.com

ABSTRACT: The present study tries to explain why the communication must be regarded as an art during the process of learning. A teacher must play a role in the classroom in order to maintain the full attention of his students. This type of communication – between the teacher and his students – means more than a transfer of information, it also implies a psychosocial process of influence through specific languages, attitudes, actions and motivational-affective and volitional components.

KEYWORDS: art, communication, attention, persuasion, methods.

Cei doi termeni din titlu (substantivul articulat hotărât *arta* și verbul *a comunica*) au fost, poate, prea puțin asociați. Ne întrebăm retoric dacă este riscantă această alchimie? Nu, cu certitudine putem spune că este necesar să existe o artă a comunicării, mai ales datorită domeniului în care vom discuta comunicarea, cel didactic.

Comunicarea, într-o accepție esențializată, reprezintă procesul de transmitere a unui mesaj de către un emițător într-o manieră codificată, către un receptor, printr-un anumit canal în vederea decodării adecvate. Contextul în care se face această comunicare este, adesea, cel mai important, deoarece, de cele mai multe ori, se face abstracție de acest element al comunicării și astfel se ajunge la o lipsă de comunicare. Modificarea contextului poate să schimbe sensul/semnificația semnului. Din punct de vedere semiotic, codul este cel care necesită decodificarea, acest cod fiind în accepțiunea lui Umberto Eco un *sistem de semnificare* care cuplează entități prezente și entități absente, deoarece pentru a comunica e necesar un fond comun, existent anterior actului de comunicare. Pragmatic, semnul nu e doar un instrument de cunoaștere a lucrurilor, ci devine instrument de acțiune asupra lumii și asupra celorlalți. Comunicarea didactică este o astfel de formă a comunicării, în genere. Ce este atât de special la acest tip de comunicare? Tocmai faptul că întrunește aproape toate celelalte caracteristici ale altor tipuri de comunicare precum: comunicarea

¹ Profesor de Limba și literatura română la Școala Gimnazială nr. 1 Onești, județul Bacău.

interpersonală/intrapersonală, de grup, publică etc. Comunicarea didactică este nu numai o activitate psihofizică de punere în relație a două sau a mai multor persoane pentru realizarea anumitor obiective, ci un proces psihosocial de influență, prin limbaje specifice, a atitudinilor, comportamentelor destinatarilor și receptorilor. Astfel subiecții schimbă mesaje, realizează obiective specifice, își controlează activitatea, se influențează reciproc, și se așteaptă reacții de răspuns sub formă de feedback. În comunicarea didactică, cel mai adesea, cei doi poli ai comunicării sunt profesorul și elevul. Sistemul tradiționalist de predare-învățare asocia indubitabil emițătorul cu profesorul și receptorul cu elevul. Din fericire, în relația moderna profesor-elev cele două poziții sunt intersanjabile. Reciprocitatea este un stimulent al învățării.

Fiind un proces atât de complex, comunicarea didactică cunoaște mai multe abordări și mai multe definiții.

În literatura de specialitate nu există un consens asupra conceptului de comunicare didactică, astfel că se mai utilizează și cel de comunicare educațională sau pedagogică. Din perspectiva educației formale comunicarea didactică constituie baza procesului de predare și asimilare a cunoștințelor în cadrul instituționalizat al școlii și între parteneri cu statusuri determinate. Comunicarea didactică nu este numai o activitate ce pune în relație cadrul didactic și elevul pentru realizarea unor obiective comune, este și un proces psihosocial de influențare prin limbaje specifice a atitudinilor, comportamentelor, convingerilor, a componentelor motivațional-afective și volitive.

În comunicarea didactică trebuie să fim preciși, concisi și expresivi în același timp, prin claritatea și concizia discursului facilitând atât transferul, cât și înțelegerea mesajului transmis; informațiile transmise trebuie adaptate scopului, obiectivelor didactice și nivelului intelectual al cursanților. Comunicarea didactică este una evaluativă și autoevaluativă atât pentru profesor cât și pentru elev.

În acest context se evidențiază raportul dintre limbajele verbal, paraverbal și nonverbal utilizate de profesori în corelație cu obiectivele didactice și cu partenerii elevi. Stilul profesorului definește predominanța verbal-nonverbal în dialogul educațional, totuși mimica, gesturile, paralimbajul sunt extrem de importante, facilitând înțelegerea mesajului și rămânând uneori adânc întipărite în amintirea elevului/studentului și asociate cu sentimente de admirație, stimă sau dimpotrivă,

de neplăcere, dezinteres pentru profesor și materia predată. Pentru eficientizarea comunicării didactice în primul rând ar trebui să avem în vedere eliminarea pe cât posibil a barierelor de comunicare, cum ar fi distorsiunile, inexistența unui repertoriu comun între profesor și elev/student care duce deseori la perturbarea comunicării. Supraîncărcarea informațională sau „bombardamentul informațional” care pune elevul în fața unei abundențe extreme de informație poate duce la dezvoltarea unui refuz față de activitatea didactică, la confuzii, epuizare fizică și motivațională.

Blocarea comunicării prin relații reci, birocratice și alte manifestări, de asemenea scad randamentul comunicării și implicit cel școlar. De aceea, în acest context, a comunica eficient presupune:

- Să informezi inteligibil și să facilitezi înțelegerea mesajului transmis;
- Să dezvolți gândirea, afectivitatea, motivația, voința și personalitatea elevilor și studenților;
- Să sesizezi și să conștientizezi reacțiile, atitudinile și manifestările comportamentale ale celor cu care comunic;
- Să convingi pe cei cu care comunic.

Folosind cu precădere o comunicare inteligibilă, bazată pe argumente și elemente persuasive, profesorul urmărește să modeleze atitudinile, comportamentele elevilor în acord cu idealul educațional, cu cerințele programei școlare, cu obiectivele instructiv-educative. Dar, în situația școlară actuală, acțiunile de influență educațională nu sunt univoce, ci bilaterale. Nu este nevoie de un studiu aprofundat pentru a ne da seama că profesorii și elevii se influențează unii pe alții sub diverse forme și grade prin relația de comunicare. O formă subtilă și eficientă de influență social-educatională, folosită în relația profesor-elev este persuasiunea. Ca activitate de organizare și prezentare a mesajelor de către o sursă influentă (profesorul), prin intermediul comunicării eficiente, persuasiunea are scopul de a convinge receptorul (elevul) de a-și schimba conștient ideile, comportamentul. Față de influențele educaționale și mesaje comunicate de profesor în situația didactică, elevii pot adopta atitudini pozitive, negative sau neutre. Poate tocmai aici intervine *arta de a comunica*, în încercarea de a induce elevilor cât mai multe atitudini pozitive, și mai puține neutre sau negative. Este un deziderat dificil, dar nu imposibil, ci perfectibil. Una din soluțiile din ce în ce mai eficiente este utilizarea metodelor alternative, moderne, de predare-învățare.

Metodele tradiționale de evaluare, concepute ca realizând echilibru între probele orale, cele scrise și cele practice sunt surclasate de alte tipuri de metode ce evidențiază limitele strategiilor tradiționale de evaluare, în care aprecierea rezultatelor școlare este utilizată adesea ca mijloc de constrângere. Metodele noi implică pe deplin elevul în procesul de evaluare, stimulându-i structurile motivațional-afective. Ele au fost definite în general ca fiind metode de evaluare non-standardizată care vizează procese intelectuale complexe. Câteva dintre metodele astfel descrise sunt: investigația, proiectul, portofoliul, Q-sort, autoevaluarea, sinelg, cubul, studiul de caz, pălăriile gânditoare etc. Nu ne propunem să detaliem metodele sau una dintre ele, dar vom prezenta o serie de avantaje ale folosirii lor în general:

- realizează evaluarea în strânsă corelație cu instruirea;
- permit evaluarea produsului dar și a procesului care a condus la obținerea rezultatului;
- consolidează deprinderile și abilitățile de comunicare socială, de cooperare precum și capacitatea de autoevaluare;
- compensează excesul de cognitivism ce se poate manifesta în comunicarea tradițională;

Astfel obținem o predare-învățare interactivă, centrată pe elev. Elevii preferă să învețe în diferite moduri. Unora le place să studieze în singuri, să acționeze în grup, altora să stea liniștiți deoparte și să-i observe pe alții. Alții preferă să facă câte puțin din fiecare. Sunt profesori care doresc cu orice preț să-și termine materia, drept care predau intens până la pauză sau și pe parcursul acesteia! Nu sunt doi elevi la fel, nu le este la fel de ușor să realizeze un anumit lucru. Pe de altă parte, și profesorii intervin cu factori ai subiectivității în abordarea acțiunii educaționale. Sunt profesori care intră brusc în materia de predat, astfel că mulți elevi nu receptează noutatea de la bun început, din dificultăți de adaptare rapidă. Iată doar câteva argumente ale ideii că a comunica, mai ales în contextul procesului instructiv educativ este o artă! Rămâne o permanentă provocare cerința imperioasă de a găsi calea optimă pentru comunicarea didactică, care se bazează fundamental pe cele două entități, la fel de importante: elevul și profesorul. Între aceste două părți se poate produce revelația sensului existenței, dacă profesorul-artist își duce la împlinire rolul pe care și l-a asumat pe această scenă a vieții.

Bibliografie:

- [1] Goia, Vistian, *Didactica limbii și literaturii române pentru gimnaziu și pentru liceu*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
- [2] Eco, Umberto, *Limitele interpretării*, Iași, Polirom, 2007.
- [3] Traian Herseni, *Sociologia limbii*, Bucuresti, Editura Stiințifică, 1975.